

Uusi fakte Estonia hukust (1)

01.02.2007 Sirje Niitra

Kui Rootsi valitsus vabastab Estonial käinud tuukrid vaikimisvandest, võib see lüüa esimese mõra seni laevahuku ümber hoolega punutud saladuseloori.

Tuukritel on rääkida palju huvitavat, selgub Jutta Rabe poolt videole võetud intervjuust Rootsi tuukri Hakan Bergmarkiga, millest Maaleht avaldab täna lõike Eestis esimest korda. Seni on teada vaid, et Rootsi kaitseminister Odenberg on palunud riigi merendusadministratsioonilt, et see uuriks tuukritelt vaikimisvande võtmise võimalust. Otsuseni on asjatundjate hinnangul veel pikk maa, kuid see on suur samm edasi.

Tuukrite versioon: plahvatuse jälg laeva ninaosas.

Tuuker nägi plahvatusauku

Saksa ajakirjaniku Jutta Rabe poolt 1999. aasta detsembris salvestatud pikast intervjuust endise Rootsi 5. miiniväedivisjoni eliitühma tuukri Hakan Bergmarkiga, kes sukeldus vrakile 1. oktoobril 1994, võime muu hulgas lugeda järgmist:

Kui Rootsi valitsus vabastab Estonial käinud tuukrid vaikimisvandest, võib see lüüa esimese mõra seni laevahuku ümber hoolega punutud saladuseloori.

Tuukritel on rääkida palju huvitavat, selgub Jutta Rabe poolt videole võetud intervjuust Rootsi tuukri Hakan Bergmarkiga, millest Maaleht avaldab täna lõike Eestis esimest korda. Seni on teada vaid, et Rootsi kaitseminister Odenberg on palunud riigi merendusadministratsioonilt, et see uuriks tuukritelt vaikimisvande võtmise võimalust. Otsuseni on asjatundjate hinnangul veel pikk maa, kuid see on suur samm edasi.

Tuukrite versioon: plahvatuse jälg laeva ninaosas.

Tuuker nägi plahvatusauku

Saksa ajakirjaniku Jutta Rabe poolt 1999. aasta detsembris salvestatud pikast intervjuust endise Rootsi 5. miiniväedivisjoni eliitühma tuukri Hakan Bergmarkiga, kes sukeldus vrakile 1. oktoobril 1994, võime muu hulgas lugeda järgmist:

“Ja siis me nägime ... kõik sukeldujad, kellega koos olime ... paremas laevaküljes oli auk, jah, see oli laeva paremas küljes, mitte kaugel visiirist, suur plahvatusauk laeva ninaosas. Me ei osanud muud arvata, kui et see on selgitus, miks laev põhja läks, see oli meie ainuke arusaam.

Need videolindid andsime üle. Hiljem saime teada, et seda linti, kus oli näha auk, enam ei olnud. See tundus meile kummalisena. Rootsi valitsuse ametlik seisukoht on, et visiir eemaldus lainete jõul, kuid meile tundus see imelik, kuna laevas oli suur plahvatuse jälgedega auk. Tundus, nagu oleks selle põhjustanud plahvatus seespool, laeva võõris.

Võimatu on välistada ohtu kohata meremiine Põhja-Euroopa vetes, kuid kui see oli hulpiv meremiin, siis oleks plahvatusjäljed olnud suunaga sissepoole, kuid see oli väljapoole. Me ei pressinud seda versiooni peale, pealegi ei maksnud meile keegi, ajendamaks tõde välja rääkima. Muidugi jälgisime selle õnnetuse järelkajaid.

Rääkides Estoniast, on sellega kaasnenud mitmeid imelikke otsuseid, Rootsi toleaegne peaminister väitis selgelt, et on valmis tegema kõik, et põhjused saaks selgeks. Ta tahtis laeva üles tuua. Kaks nädalat hiljem aga oli ta seisukoht muutunud ning uueks plaaniks oli katta laev betooniga. Me ei suutnud kuidagi selgusele jõuda, miks.”

Tuuker tembeldati haigeks

Bergmark sukeldus Estoniale kahel korral, meeskonnas oli kokku seitse tuukrit. Tema kinnitusel tahtsid sukeldumise korraldajad, et leitaks midagi, mis tähelepanu augult kõrvale juhiks: "Mine uuesti alla, palun filmi veel hüdraulikat eesosas, palun, kas sa ei filmiks lukustust veel kord, katsu käega, kas seal pole kusagil mõra."

Bergmarki vastu alustati Rootsis pärast selle intervjuu avaldamist laimukampaaniat, ta ise tembeldati haigeks ja tema räägitud vandenõuteooriaks. Ametlikult pole Rootsis meest kordagi üle kuulatud. Nüüd on siis lootust kuulda, mida räägivad teised tuukrid.

Rootsi valitsuse tellitud uurimist juhtiva Claes Källströmi sõnul tuli Estonia autodekile vett sisse 1200 tonni minutis. See järeldus on tugevasti vastuolus esialgse Estonia huku põhjuste ametliku lõppraportiga, mille kohaselt tuli ärarebitud visiiriga laeva minutis sisse 300–600 tonni vett.

Siiani oli vastamata küsimus, kuidas sai Estonia uppuda nii, et ta end ümber ei keeranud ja ei uppunud, põhi ülalpool. Laevahuku üle elanud kinnitavad, et Estonia läks põhja, achter ees. Källström kinnitab, et achter ees sai Estonia uppuda ainult siis, kui autodeki alla oli voolanud vähemalt 7000 tonni vett.

Vandenõuteooriad hakkavad tõeks osutama

Nõndanimetatud vandenõuteooriaid on Estonia huku ümber mitmeid. Paljud neist on juba tõeks osutunud või võivad seda varsti teha.

Riigikogu nn relvaveo komisjon on oma töö lõpetanud. Lõpparuandes tõdetakse, et sõjatehnika väljavedu parvlaevaga Estonia Eestist Rootsi toimus 14. ja 20. septembril. Üsna tõenäoliselt leidis sama tegevus aset ka tol saatuslikul ööl, sest Rootsis oli laeva saabumise ajaks salajase veo eskort sadamasse vastu tellitud.

Paraku pole laeva autodekki ega lasti seni uuritud. Huvitaval kombel on lahknevus ka autode arvus: kuut veokit pole tolliaruandes üldse kirjas. Ehkki Rootsi endine sõjaväeluure ülem Erik Rosander väitis, et sõjatehnikat veeti Eesti poole palvel, pole seni õnnestunud leida isikuid, kes siin sellest teadlikud olid.

Komisjoni aseesimees ja Riigikogu liige Evelyn Sepp lisas lõpparuandele oma eriarvamuse. Tema hinnangul sündis dokument üldse raskelt, sest oli palju vaidlusi ja arvamuste lahknevusi, varjamist ja valetamist. Ta paneb siiani imeks, et enamikku aru andma kutsutud ametnikke oli tabanud mälukaotus ja nad kordasid aina: "Ei mäleta, ei mäleta."

Sepp kirjutab oma eriarvamuses: "Eesti seaduste rikkumine, tsiviilalusel reisivate inimeste panek kõrgendatud ohu sfääri ning ametnike eraviisiline tegevus sõjatehnikaga hangeldamisele kaasaaitamisel ei saa olla Eesti huvides." Tema hinnangul oli tegu riiklikul tasemel aktsepteeritud salakaubaveoga.

Uurida tuleb ka lasti

Sepp pole rahul ka kriminaaluurimisega, mille käigus käsitleti ainult ametlikku versiooni ja kõik teised jäeti kõrvale. Ta soovib, et avataks uus toimik, tuvastamaks isikud, kelle teadlik või tahtlik tegevus või tegevusetus viis seonduvalt sõjatehnika salajaste vedudega suure ohvrite arvuga laevahukuni. "Ilma lasti uurimata ei saa väita, et kriminaaluurimise lõpetamise aluseks oli koosseisu puudumine," leiab ta.

Estonia huku kohta levib igasuguseid huvitavaid versioone. Üks pääsenuist, Rootsi parlamendi liige Kent Härstedt kirjutab oma raamatus "See, mida ei saanud juhtuda", et laeval oli tulekahju ja selle kohta anti meeskonnale ka häire "Skylight One & Two". "On mõned asjad, mis mu mälus kõige enam esile tõusvad, kui mõtlen tagasi tolele ööle päästeparvel. See on pilt parvlaevast, mis ajab nina püsti ja läheb põhja, valgustatuna viimase hetkeni pardal puhkenud tulekahju kollakaspunasest kumast."

USA ajakirjanik Drew Wilson, kes 1990ndatel töötas Moskvast ajakirjanikuna ning kelle tööpiirkond kattis ka iseseisvunud Balti riike, hakkas varsti pärast Estonia hukku koguma "selle kummalise katastroofi" kohta leiduvaid dokumentaalseid tõendeid. Wilsoni kui uuriva ajakirjaniku huvi Estonia huku põhjuste suhtes suurenes. Lõpuks piisas kogutud materjalidest ka mahuka raamatu avaldamiseks pealkirjaga "The Hole".

Ühele paljudest teabenõuetest sai ta USA riiklikult salateenistusest vastuseks: "Need dokumendid on ametlikult ja korrapäraselt arhiivistatud kui salajased, kuna nende avalikustamine võib tõsiselt kahjustada Ameerika Ühendriikide riiklikku julgeolekut." Siit tekib tahtmatu "vandenõuteooria": kui Estonia hukkamise aluseks oli ametliku lõppraporti alusel konstruktsiooniviga, miks siis üliriigi USA maailma kõige parem salateenistus NSA väidab, et avalikustamine võib tõsiselt kahjustada riigi julgeolekut?

Kadunu lähedasel pandi suu lukku

Räägitud on ka NATO mereväemanöövritest selles Balti mere piirkonnas Estonia hukkumise ajal. Väidetavalt loodi seetõttu radarite poolt nn vaikuse vöönd, mis võis takistada abi õigeaegset kohalejõudmist. Kuid seda versiooni pole kontrollitud.

Rootsi ajakirjaniku Sven Anéri uurimise tulemusel tekkinud vandenõuteooria järgi lahkus kohe pärast Estonialt inimeste päästmist Arlanda lennuväljalt lääne suunas kaks plaanivälisest lennukit, pardal inimesed, kelle isikud pole tänaseni tuvastatud. Vähemalt ühe lennuki, Gulfstream 4 arve, mis lendas USA suunas, saadeti kokkuleppeliselt Ameerika saatkonda, kinnitas ajakirjanikule lennujaama infoölem Jan Lindkvist.

Avalikkusele enim huvi pakkuv kadunud päästetute teema on endiselt päevakorras. Kui Maaleht püüdis ühe esialgselt päästetute nimekirjas olnud ja hiljem kaotsi läinud laevapere liikme lähedasega intervjuud teha, teatas see, et nüüd on ka tema suu lukus. Nimelt olevat talle märku antud, et kui soovib veel kunagi oma kadunud pereliiget näha, siis hoidugu Estonia teemal sõna võtmast. Hoiatuse saanu usub, et asjal on tõepõhi all.

Kapten Pihti on ühtedel andmetel nähtud Saksamaal, teistel USAs ja Lõuna-Aafrikas. Kahjuks on tema abikaasa Sirje Piht, kes uskus kuni viimase hingetõmbeni mehe pääsemisse, tänaseks meie hulgast lahkunud.

Kapten Erich Moik usub kindlalt, et nii kapten Piht kui ka vanemtüürimees Lembit Leiger pääsesid laevahukust eluga, kuid ta ei usu, et mehed nüüd enam elus on. "Tundes Pihti, võin öelda, et ta oleks selle 13 aasta jooksul raudselt koduga ühendust võtnud."

Moik ei usu, et kõik need inimesed, kes Pihti pääsenute hulgas ära tundsid, eksisid. Leigeri pääsemist kinnitas aga Moiki Rootsis elavale tuttavale tulnud telefonikõne, kus haigla töötaja teatas, et mees lahkus haiglast ja suundus koju, kuhu ta kunagi ei jõudnud.

Kadunud võivad olla elus

Riigikogu komisjoni aseesimees Evelyn Sepp ütles teemat kommenteerides ettevaatlikult, et on piisavalt tõendeid, et mõned selles kummalises nimekirjas olnud isikud on praegugi elus. "Need nimed ei saanud päästetute nimekirja sattuda kogemata. Isikud pidid ise end nimetama ja seda veel mitu korda järjest," lausub ta.

Need 9–10 inimest kadusid Stockholmis Huddinge haiglast, mille pressiesindaja Lars Collste viitab 2001. aasta 26. märtsil kirjutatud vastuses Rootsi ajakirjaniku Sven Aneri arupärimisele Rootsi salastatud materjalide seadusele.

Hukkunute omakseid esindavale, praegu USAs elavale Estonia Protsessi Ühingu (ELA) juhile Helje Kaskelile on teada, et Eesti saadikul Rootsis Alar Streimannil keelati katastroofist eluga pääsenud 17 kaasmaalasega kohtuda, enne kui kannatanud "koju" lennutati. Mõned neist tõesti jõudsid koju, teised mitte. "See on skandaalne ja rahvusvaheliste seadustega tõsisis vastuolus. Isikute kadumise draama on jõhkraim inimõiguste rikkumise vorm," väidab Kaskel.

Selle asemel et teatada, et neid inimesi ei ole kunagi Huddinge haiglas viibinud või et "me teame, aga ei saa teie küsimusele vastata", kirjutas Collste: "Kui nende inimeste andmed avalikustada, võivad need omastele kannatusi valmistada."

"Selge on ju see, et just info puudumine nende inimeste kohta, kelle nimed käisid läbi 18 eri nimekirjast, tekitab omastele lõpmatuid kannatusi. Huddinge haiglal on vastutus ja kohustus see info avalikustada. Peaminister Ansip või Estonia küsimuse eest vastutav justiitsminister Lang peavad Huddinge haiglale nende inimeste leidmiseks tegema avalduse. Lõppude lõpuks olid need ju Eesti Vabariigi kodanikud ja vastutus nende inimeste leidmiseks lasub Eesti ametnikel," leiab Kaskel.

Samas tõdeb ta, et Eesti valitsusel võib nende inimeste kohta info olemas olla, kuid seda lihtsalt ei jagata. "See võib olla ka põhjuseks, miks midagi ette ei võeta," oletab Kaskel.

Kummalisel kombel on kõik esialgu päästetute nimekirja kantud ja sealt hiljem kadunud isikud eestlased ja laevapere liikmed. Tõenäosusteooria järgi pidanuks juhusliku vea korral olema 10 inimese hulgas vähemalt 7 rootslast, keda oli laeval suures ülekaalus.

Ähvardused töötsijaid ei peata

On teada, et mitmeid Estonia temaatikaga tegelnud inimesi on ähvardatud. Nii näiteks vaikib nüüd esimest uurimiskomisjoni juhtinud Andi Meister, lükates kõik intervjuusoovid kindlalt tagasi. Sel teemal ei jolge sõna võtta ka paljud Rootsi tollased võtmeisikud.

Küsimusele, kas teda on ähvardatud, vastas Helje Kaskel: "Mind ei ole otseselt ähvardatud, kuid kohutava üleelamise sain, kui meie kodus minu ja meie kaheksa-aastase tütre silme all tungisid kolm erariides, relvastatud ja kuulikindlates vestides tundmatut meest möödunud augustis kallale minu ajakirjanikust abikaasale, murdes ta küünarnuki ja tulistades teda 50 000voldise TASERi relvaga, kui ta käed olid juba raudus. Alles kuu aja pärast saime teada, et need mehed kuulusid kohalikku politseisse. Abikaasa jäi õnneks ellu, kuid meil seisab ees kallis ja pikaajaline kohtuskäimine. Absurdselt süüdistatakse politseile kallaletungis hoopis abikaasat. Tahaks märkida, et ka mu abikaasa on Estonia huku alternatiivseid versioone uurinud."

Estonial hukkunute omaste organisatsioonid on esitanud Strasbourg'i Euroopa Inimõiguste Kohtule kaebuse, mis on tänaseks ka menetlusse võetud.

Kaskel usub, et ausa uurimise juures oleks Estonia huku põhjused selgunud juba sama aasta novembriks. "Hukkunud oleks pidanud kohe laevast välja tooma ja tsiviliseeritud maade kombe kohaselt kodumaa mulda matma ning laeva üles tõstma. Loomulikult on see ülimalt raske ja kulukas ettevõtmine, kuid igal riigil on kohustus võimalikult vähendada oma kodanike kannatusi."

Rootsi omasteorganisatsiooni SEA juht Lennart Berglund on öelnud, et Estonia vrakk ei saa iialgi jääda meie lähedaste viimseks puhkepaigaks. "See oli pigem lõks, kus nad pikkamööda vaeveldes surid."

TEISED UUDISED

[Suhkrutrahv jääb uuele valitsusele](#)

[Eesti Post avas uue pakiliini](#)

[Kuhu jäi taluniku eelpension? \(1\)](#)

[Kõigi arstideni palgatõus ei jõua](#)

[Kitseuputus Raplamaal](#)

[Rohelised: Valitsuse kõrvad on kurdid](#)

[Ristik andis talule hoobi](#)

[Pandimajad ja kasiinod lähestikku](#)

KOMMENTEERI

LOE KOMMENTAARE ▶

(1)

Sinu nimi:

Sinu E-mail:

Kommentaar:

LISA ▶